

1994-247

RIJKSDIENST
VOOR HET
OUDHEIDKUNDIG BODEMONDERZOEK

Aantekeningen

van

R. Woudstra

betreffende

Vogelzettingen

aan

1958

AMERSFOORT - MARIËNHOF - KLEINE HAAG 2

In de afgelopen zomer werd door de R.O.P.
een opgraving verricht op het terrein van de
voormalige burcht „Bijma leerd.“ Dit werk
kwam tot stand in samenwerking met de
tegenwoordige eigenaar de heer van Diepen
en de Cultuurtechnische Dienst te Groningen.

Bij de werkzaamheden tot verbetering van
het bevoorcht terrein, stootte men meermaals
op vermaende murenwerken. Voor onze cor-
respondent de heer D. Ruyter uit St. Veenendaal waren
deze vondsten aanleiding, onze dienst te waar-
schuwen.

Vermelden wij in de beginne op dit terrein te
dover te hebben met de Staatse overblijfselen van
het borgecomplex van de benedictijnsabdij van
Meppel van T. Aan; Spreekend kwam wij tot
de ontdekking, dat het door de Meppel in
1725 vergroot en gewijzigd bouwwerk, stelde
op volder, doorafgaande cultuurresten.

Mit de verkregen gegevens kunnen wij thans
meedelen, dat zich hier een unieke gelegen-
heid heeft voorgedaan om de gehele ontwikke-
ling van steenhuis tot landhuis te volgen.

De in hun historisch verband te zien de
bepaalde typen te onderscheiden en om
mit de tijd waarin de ontstonden of zich
gewijzigd hebben, te verstaan.

De historie van dit terrein vangt reeds aan
in de 12 of 13de eeuw. Waarschijnlijk de eerste
kolonisten die zich vestigden aan een aan-
wezige beek of veenstroompje. De eerste be-

Na een voorlopige verkenning,

In de afgelopen zomer werd door de P.O.P. een opgraving verricht op het terrein van de voormalige kerk. Bijna kerk. Dit werk kwam tot stand in samenwerking met de tegenwoordige eigenaar de heer Van Diepen en de Cultuur Technische Dienst.

Mensten wij in de beginne op het bewuste terrein alleen te zien te hebben met ^{het} borgecomplex van de benedictine Rudolf de Meysche, later waarvan wij al spoedig tot de ontdekking dat, ~~ook de~~ ^{het} door hem in 1725 verpoot en gereinigde bouwwerk, te plaatse een oudere voorgeschiedenis had.

Bij een gravende deuren wij de ontdekking dat het gehele comp. terrein bestond uit elkaar opvolgende bouwcomplexen en overeenkomstige grachtenstelsels.

De oudsten zijn die welke wij overblijfselen van een middeleeuws ^{lethwepij} grondplan, afkomstig van een stuis, voor het eerst gevonden in 1392. Mogelijk is ook dat de historie van de borg reeds in de 12^e eeuw aanvangt, gezien de nog oudere sporen die in de bodem werden aangetroffen.

In dit verband mogen wij hier wijzen op het aanwezig tamelijk primitief aardewerk van d.g. kogelpotten, die ⁱⁿ met deze sporen werden aangetroffen.

Het ~~is~~ ^{is} ook dan ook, de oude kernbouw.

→
werd in 1627 met een dwarslengte uitgebreid
waardoor een L-vormig complex ontstond.

p. m.

Since (1669) kan men de Groningse borgen-
bouw als gemeinlijk beschouwen. Het is het
laatschikheit, dat met de borslede weg
uit grachten oprijst. wat voortaan gebruikt
wordt, zijn landhuizen, in de plaats van
de grachten om het huis heeft men de vijver
voor of achter het huis.

waners maakten gebruik van een natuur-
lijke verhoging in het terrein. Die laatste
hoogte was ter plaatse door een uitwerking
verlaagd overzigt. In de naaste omgeving
komen plaatsen voor waar het veen een dikte
heeft van ruim een meter. Tans heeft dan ook
zijn naam aan dit veen te danken.

De eerste culturfase bestond uit een samen-
stel van haaks op elkaar staande, brede
standsporen. De overblijfselen van bewoning.
De eerste woonplaats was afgepikt door
kleine grachten waarvan de westelijke in
verbinding stond met de reeds genoemde
beek. Binnen deze ongrachtig werden
drinkwaterputten aangebracht. Een putten
waren van kwelwater en veenplaggen opgezet.
De cultuur van de eerste bewoners werd ge-
karakteriseerd door een grote hoeveelheid
kogelpotsherpen. Sardewerk, niet op de
draaibijgevoerd maar met de hand
gefabriceerd. Bij intonering ook een aan-
tal fragmenten van het Duitse Rijge-
bied gemiddeld aardewerk en een tweetal
stukken van beenderkammen. Ook het ge-
importeerde aardewerk geeft recht op de da-
tering uit de 12^e / 13^e eeuw.

Bekennen we vooral de het oudste
complex van standsporen, dan menen wij
~~gemiddeld~~ de plattegrind te herkennen
van het oudste borgtype dat nog eens heeft
gekend. En men in het algemeen gesproken,

de Friese landen ^{hissen vlie en wens.}
~~deze standsporen waren rechttoe-rechtfors~~ ^{schuif of standsporen} ~~toens van~~
~~zwaar materiaal van gebakken steen, gedekt door~~
~~een d.g. wolbedak.~~

1362

De grote Otterveldus-stoet
vermilt de Lunsdijkers

zie huis te Lellens. te Lellens
(plan. Ten Boer)
(groot 7.50 bij 10.50 m)

weelde is groot 7.20 x 16 m.
Rijkstakuit bij Peitaburen
uitwensdij 11 m x 8.30
—

De huereveldus

collectie/gerien handen en hoofdelingen
dan ook een eigen status

De Groninger borgen. D. H. P. Peters.

in 't Oudheidkundig jaarbok.
eerste jaargang, aflevering 3-4
1932

In het eentorige landschap van de Prof. Groningers
hebben de borgen met hun eertijds beboste omgeving
de Romeinse afwitteling gebraald.

Thans staan nog slechts de borg & Sloten, Ellenke-
ma te Luthuisen, Kienoord te Miedwolda (w.k.)
Pilsersma bij Den Ham, Tersuma te Luthuisen-
meeden, en Verhildersum te Leens.

Niet alleen is thans landschaps schoon verloren
gegaan, maar ook een belangrijk stuk bouwkunst!

(zie) C. H. Peters, Oud Groningerland, 1. f. f. f. f.
lage 1912.

Historisch verband, bepaalde typen te onderscheiden
en deze uit de tijd waarin ze ontstonden of
erke gewijzigd hebben, te verstaan.

(zie) J. H. Feith, "Ommelanden Borgen" (f. f. f. f.)

(zie) C. H. Peters, "Oud Groninger, Stad en Lande (1921)

van
Oud-Rijts bouwmeester C. H. Peters zijn de datenigen
doorgaans veel te vroeg en houden geen verband
met vaststaande historische feiten.

Het oudste borgtype, dat de Groninger Ommelanden en, met in het algemeen gesproken,
de Friese landen heeft, thans waar gekend
hebben, is het "Steenhuis" geweest.

Pekis: de oudste formige bergvorm is die van
een in het water opgestrooken. Verticale
toeren van dwaars. Muurwerk van baksteen, steen,
honderd enige versiering.

En toeren bestaande uit een overwelfde beneden-
en twee of drie boven verdiepingen, gedekt met
een pannendak tussen twee breedtegelijke
geblote pinnelingsen p. 127).

(Bijstehuis) oudste periode Mumb. 1.35^m - 1.05^m
uitwendig 11^m b. in 8.30 diep.

Na 16 eeuw zijn geen Steenhuisen meer gebouwd
Het behoeft niet meer, de Lijden waren er-
aard. Met de Reconstructie van de stad
formigen uit 1594. Aan opening in de Umi
van Utrecht. was tevens aangelegd Krijgsruimte
in de omstandigheden een enkele gebouwen; de
berg ken ook nu tot landhuis ontwikkelen.

Naast berg of steenhuis teent, waarschijnlijk Secul
de 16 eeuw, een ander bergtype op.

Een langwerpige huis van een of twee ver-
diepingen boven een kelder. L vormig type.

Het komt ook zelfstandig voor

(misschien een verticaal voortzetting van de
boerenshuis, over teent, waaraan thans alle
borge, jurens & gospeter, zijn voortgekomen.

De openruimte met een groot voorplein.

En dergelijke steins of steenhuis nu weten we ons voorstellen
als een rechtloekige toren, gedeekt door een l.g.
wulve dak, rondin enige kantiging, met Hechtschijn
en daan is een venster aangebracht en een stuk of
wat schiet glazen. Wijns verdueld met een
overwelfde beneden en twee of drie boven ver-
diepingen. Dit steenhuis was de woning van
de ^{hoofdeling} ~~hoofdeling~~ hebbes, die in een ~~samenleving~~ ^{samenleving} ~~specie~~ ^{specie} ~~van~~
~~de~~ ^{de} ~~ver~~ ^{ver} ~~anderde~~ ^{anderde} ~~samenleving~~ ^{samenleving} waarin Hechts feite-
lijke macht, veiligheid en ontzag verschaffen
kon, naar boven was gekomen. Het was de
rijke boer, die in de gemeente waarin hij gevestigd
was, de welkenste post als dorpsheffing bezat.
Bijna alle dorpen lagen in de nabijheid van
zulke verdedigbare, volkomen afgeeloten woon-
huizen. Die hoofdelingen komen in de 13de / 14de eeuw
op, hun bloeitijd valt in de 15de en een
deel van de 16de eeuw.

~~Zulk een steenhuis telt de prov. formigen
thans met men; wet vindt men~~

gelukkig is er in Trutland nog een paar
voorbeeld van d. steenhuis uit die tijd
bewaard gebleven. De l.g. schiedhuis te Ven-
woude. En vooral het Steinhuis bij Bunde
in Oostfrutland is een karakteristiek voorbeeld
van zulk een hoofdelingenberg.

~~Van voorbeeld van de gewone de borchtype
de gewone; oorspronkelijke steenhuisen,~~

Waarschijnlijk is ook nog gedurende een deel
van de 16de eeuw het steenhuis het gewone borchtype
gemeest. Immers ook in de Hechtig jacht por-
lag, in het bijzonder in de jaren 1596 tot 1599 waren
de Noordelijke provincies van groot krijgsmis-
vervuld, en kon het steenhuis aan zijn oorspronkelijke

warm, beantwoordde.

Van de 16de eeuw is de Rijns geen steensluis meer
gebruikt. De sluide 1594, met de reductie
van de stad Bonnigen, is de laatste opening
in de Muis van Utrecht, was tevens ook de
Krijgsruiter en de sluis gekomen.

De berg kon zich tot landbouw
ontwikkelen en deed dit ook.